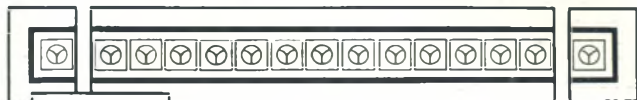

AZ UJABBKORI KÖNYV- NYOMTATÁS ESZTETIKÁJA

S

okat írtak már e tárgyról. Az avatatlank is számtalan ujságcikket, füzeteket, sőt egész köteteket összeírtak e kérdésről. Nem fog tehát különösnek látszani, hogy

egy szakbeli ember is elmondja véleményét, és megmagyarázza Gutenberg követőinek, hogy miként fogja fel a dolgot.

Annyit vétkeznek manapság az úgynevezett modern stíllel a könyvparban, hogy valóságos gyötrelmek a komolyan gondolkozó tipografusnak, mélyen fájlalván, hogy nem emelhet gátat ennek az új áramlatnak.

Valóban jobb is lett volna, hogyha ez új irány sohase látta volna meg a nyomdászatban a napot és hogyha tovább haladhattunk volna a multnak ösvényén; így legalább nem lennének kénytelenek bosszankodni azokon az alaktalan, izlés és gyakran minden értelem nélkül való nyomdai termékeken, amelyeket manapság látunk.

A művészi igényel fellépő könyvnek meg kell felelnie minden követelménynek. A nyomdász és a művet illusztráló vagy díszítő művész között mindenekelőtt teljes egyértelműségnek kell uralkodnia. Ha a könyv sem illusztrációt, sem ékítményt nem igényel, úgy tisztán és kizárólag a nyomdász izlésétől és értelmességétől függ, hogy az általános hatás harmonikus legyen.

A bármiféle rajz vagy díszítés híján szűkülő könyvnek is megvan a maga szépsége, csinja; mert a nyomtatott oldal ugyancsak egy kép a maga nemében, melynek a betűk adják meg díszét.

Egy tudományos munka például viszonylag nagy alakot igényel; egy imakönyv lágy papirost stb. Ha a papiros minőségét meghatároztuk, megkeressük az alkalmas formátumot. A helyes arányok képezik itt a fő dolgot. Kerülnünk kell az esztelen (például 50 ciceró magas, 24 ciceró

széles) méreteket, de a miniatűr formákat is, melyek a könyvkereskedésekben és könyvtárakban úgy elvesznek, mint a gombostűk.

A betűk megválasztásakor ugyancsak számot kell vetni a könyv tartalmával. A komoly témát tárgyaló könyv egyszerű és szabályos metszetű betűt igényel; a regény- vagy költeménykötetnek azonban már nemcsak hogy hátrányára, hanem határozottan előnyére szolgál a díszesebb fajta betűjelleg. Általában azt tartják, hogy a vastagabb, kifejezettebb vágású betű jobban érvényesül a lágyabb fajta papirososon; ez annyiban való, hogy a lágy minőségű papirosra nyomtatva mindenféle betűfaj jobban fest. Mellőznünk kell, még pedig többféle okból, a nagyon is vékony, hajszálfinom metszésű betűket, mert ezek a mai modern nyomdászatban előnyösen nem igen alkalmazhatók.

Ez a túlfinom és sovány betűféle, különösen ha ugyanilyen értékű, azaz törekeny finomságú ornamentikát alkalmazunk hozzá, nagyon szegényes tipográfiai képet ad, nem is szólva arról, hogy a látóérzékre határozottan káros hatással van.

Ez, úgy lehet, paradoxonnak látszik; ámde, szerény nézetem szerint, a soványabb fajta betű csak akkor fog szépen és kellemesen hatni, miután már többször sajtó alatt volt és ennek következtében vonalai kissé megvastagodtak.

A megfelelő betű megválasztása után folytatjuk a könyv épületének szerkezetét, nagy súlyt fektetve annak ortográfiai és tipográfiai korrigálására.

A nyomás a könyv alkotmányának egyik legfontosabb követ képezi. Az olyan nyomdában, ahol egyes ívek, sőt egész művek szakadatlanul nyomtattatnak, ideális festékezés érhető el, ha az ívek nyomása egy és ugyanazon gépen eszközöltetik; az olyan kisebb nyomdában azonban, ahol csak időről-időre nyomtatnak egy-egy művet, ez a siker a gyakorlottság híján nem igen remélhető. Pedig kétségtelen, hogy a legszebb könyvek a kézi sajtók alól kerülhetnének ki, amilyen-nel pedig ma már a legtöbb kisebb nyomda rendelkezik.

Ha tehát úgy a munka szedését, mint a nyomását a legnagyobb gondossággal elvégezték, a könyvnek harmonikus képe lesz, különösen

ha — lehetőleg a nyomdász utasításához képest — izléses, szép köntöst alkalmaz reá a könyvkötő. A borítékon alkalmazandó s megfelelő szolid jellegű díszítések a könyv külsejének csak előnyére szolgálhatnak.

Mert ha — hogy úgy mondjam — a könyv szerkezete nem egyaránt ellentálló kövekből készült, az egész épület össze fog omolni és hiába dolgoztunk, ha csak egy rossz követ is alkalmaztunk az építésnél. Ha azonban az összes kövek erősek és ellentállóak, az épület is szilárd és tartós lesz és hosszú időközön át fogja hirdetni, hogy a munka jó, a munkás pedig becsületes volt és az így teljesített munka méltán fog helyet követelhetni magának mindenfajta más mesterművek között.

LÁSZLÓ DEZSÓ.

A FESTÉKEK SZÁRADÁSA A PAPIROSON két egymással ellentétes módon történik. És pedig egyrészt a papiros magába felszívja a festék (firnász) nedvességét, másrészt a festék a levegő behatása alatt keményre szárad. Ez utóbbi processzus annál gyorsabban folyik le, minél melegebb és szárazabb a levegő; hideg és nedves helyen lassan megy. Az előbbi pedig annál gyorsabb, minél nagyobb a papiros felszívó képessége. Gyöngén simított és enyvezett, továbbá kromópapiros gyorsan szívja fel a festék nedvességét, úgyannyira, hogy közvetlen a nyomás után már száraznak látszik. Jól enyvezett és erősen simított papirosnál a felszívódás nagyon lassan történik s a föl nem szívott festék azután a papiros fölületén megkeményedik. Természetes, hogy a száradás tartama egyenes arányban áll a festékréteg vastagságával. Aránytalanul több idő kell a vastagon fölrakott festék száradására a vékony rétegéhez képest. Tegyük fel, hogy egyforma papirosra nyomunk; az egyik példányra azonban kétszer annyi festékkal, mint a másikra: úgy az előbbi száradáshoz nem kétszer, hanem tízszer annyi idő kell, mint az utóbbiéhoz. A szín egy bizonyos mélységének elérésére való törekvésnél tehát jobb kevés festékkal, de annál keményebb nyomással dolgozni, mint kevesebb nyomással, de több festékkal. Sőt még azt is mondhatjuk, hogy minél mélyebb a festék, annál kevesebbre van belőle szükségünk egy bizonyos telítettség elérésére. SZT.

FEDŐ ÉS LAZÚR SZINEK. Fedő alatt át nem tetsző festéket értünk, lazúr alatt áttetszőt. A fedő színek specifikus súlya nagy; az áttetszőké kicsiny. Legát-tetszőbb a krapplakk s legjobban fed a valódi cinóber. Zöld papirosra nyomott cinóber megtartja eredeti színét, míg a krapplakk — amennyiben nem fed — barnát mutat, azaz a papiros színe, a zöld áttetszik rajta s így a nyomásban barnának látszik. A színes papirosra való nyomtatásnál e körülményekkel számolni kell. SZT.